

**РЕДАКТОРСЬКО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УЛАСА САМЧУКА
В ГІМНАЗІЙНИХ ЧАСОПИСАХ КРЕМЕНЕЧЧИНИ
ДВАДЦЯТИХ РОКІВ XX СТОЛІТТЯ**

Оксана КУШНІР

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль
ORCID: 0000-0003-3201-5285
oksanakush8@gmail.com*

Тетяна РЕШЕТУХА

*кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент,
доцент кафедри журналістики
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль
ORCID: 0000-0003-4515-3425
reshtetyana@gmail.com*

Оксана ЛАБАЩУК

*доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української та зарубіжної літератур і методик їх навчання
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль
ORCID: 0000-0001-6000-7237
lagoshnyak@ukr.net*

У статті досліджено діяльність Уласа Самчука як редактора і видавця рукописних гімназійних часописів у контексті культурно-просвітницького середовища Кременеччини 1920-х років. Зосереджено увагу на участі майбутнього українського письменника в підготовці та виданні літературних часописів, що видавалися учнями Кременецької української гімназії ім. І. Стешенка.

На підставі аналізу рукописних джерел, спогадів, наукової літератури окреслено умови виникнення, тематичні пріоритети, авторський склад та ідейне спрямування молодіжних видань «Перші кроки» (1921–1922), «Юнацтво» (1922),

«Хвиля» (1923) та «Проліски» (1924). Визначено, що участь молодого У. Самчука у діяльності літературно-мистецького гуртка «Юнацтво», редагування одногоimensного альманаху, організація періодичного видання «Хвиля», а також ймовірна причетність до створення часопису «Проліски» вказують на його активне залучення у тогочасний літературний процес, організаторські здібності та усвідомлення ним важливості друкованого слова в утвердженні національної ідентичності краю.

Вказано, що залучення до культурного середовища гімназійної молоді сформувало у Самчука-гімназиста навички редакторської діяльності, вміння працювати з текстами, організовувати видавничий процес, формувати ідейно-патріотичний вектор публікацій. Наголошено, що редакторсько-видавнича діяльність кременецького періоду вплинула на формування У. Самчука як національного культурного діяча, оскільки участь в організації та творенні культурного простору Кременеччини дала йому змогу здобути досвід, що відіграв важливу роль у його подальшій творчій біографії.

Зазначено, що гімназійні часописи були не лише майданчиком самовираження української молоді, а й важливим засобом національно-патріотичного виховання та протидії асиміляційним процесам у складних умовах тогочасної освітньої політики. Представлено сторінку культурно-освітнього простору Волині 1920-х років крізь призму редакторсько-видавничої діяльності У. Самчука.

Ключові слова: журнал, регіональна періодика, літературний журнал, молодіжна періодика, рукописний часопис.

ULAS SAMCHUK'S EDITORIAL AND PUBLISHING ACTIVITIES IN GYMNASIUM MAGAZINES IN THE KREMENETS REGION IN THE 1920S

Oksana KUSHNIR

Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Journalism

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 M. Kryvonosa str., Ternopil

ORCID: 0000-0003-3201-5285

oksanakush8@gmail.com

Tetiana RESHETUKHA

Candidate of Sciences in Social Communications, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Journalism

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

2 M. Kryvonosa str., Ternopil

ORCID: 0000-0003-4515-3425

reshtetyana@gmail.com

Oksana LABASHCHUK

*Doctor of Philological Sciences, Professor;
Professor at the Department of Theory and Methodology
of Ukrainian and World Literature
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
2 M. Kryvonosa str., Ternopil
ORCID: 0000-0001-6000-7237
lagoshnyak@ukr.net*

The article examines the activities of Ulas Samchuk as editor and publisher of handwritten gymnasium magazines in the context of the cultural and educational environment of the Kremenets region in the 1920s. It focuses on the future Ukrainian writer's involvement in preparing and publishing literary magazines put out by students at the I. Steshenko Ukrainian Gymnasium in Kremenets.

Based on an analysis of handwritten sources, memoirs, and scientific literature, the conditions of emergence, thematic priorities, authorship, and ideological orientation of the youth publications 'First Steps' (1921–1922), 'Youth' (1922), 'Hvyliia' (1923) and 'Proliski' (1924). It has been determined that the participation of the young U. Samchuk in the activities of the literary and artistic circle "Yunatstvo", the editing of the almanac of the same name, the organisation of the periodical 'Hvyliia', as well as his probable involvement in the creation of the magazine 'Proliski' indicate his active involvement in the literary process of that time, his organisational skills and his awareness of the importance of the printed word in establishing the national identity of his compatriots.

It is noted that involvement in the cultural environment of gymnasium youth formed Samchuk's skills in editing, working with texts, organising the publishing process, and shaping the ideological and patriotic vector of publications. It is emphasised that the editorial and publishing activities of the Kremenets period influenced the formation of U. Samchuk as a national cultural figure, since his participation in the organisation and creation of the cultural space of Kremenets gave him the opportunity to gain experience that played an important role in his further creative biography.

It is noted that gymnasium magazines were not only a platform for self-expression for Ukrainian youth, but also an important means of national-patriotic education and counteracting assimilation processes in the difficult conditions of the educational policy of that time. The cultural and educational space of Volhynia in the 1920s is presented through the prism of U. Samchuk's editorial and publishing activities.

Key words: *magazine, regional periodicals, literary magazine, youth periodicals, handwritten journal.*

Постановка проблеми. Внаслідок геополітичних трансформацій, спричинених Першою світовою війною, Кременець став важливим осередком суспільно-політичного та культурно-просвітницького життя українців Волині. Заснована у 1918 році Кременецька українська гімназія імені Івана Стешенка, а також

створене навесні 1920 року Кременецьке повітове товариство «Просвіта» були визначальними інституціями, які сформували редакторсько-видавничий вектор діяльності У. Самчука. Навчаючись у гімназії, він одразу активно долучився до громадських та культурних активностей закладу, зокрема виступив одним із засновників культурно-мистецького гуртка «Юнацтво», редактором та видавцем однойменного альманаху та кількох літературних часописів. Як член товариства «Просвіта» У. Самчук був організатором читалень, театральних дійств, музичних заходів, спортивних змагань тощо [17, с. 30–39].

Попри те, що діяльність У. Самчука неодноразово ставала об'єктом наукового осмислення, ранній період його життєпису, особливо редакторсько-видавнича складова, досліджені поверхово. Так, постать митця згадано побіжно в контексті розповіді про існування у Кременецькій українській гімназії літературного гуртка «Юнацтво» та видання однойменного рукописного альманаху [3; 9]. О. Соловей, характеризуючи діяльність кременецької «Просвіти» у 20-х роках, наголосила на активній участі тодішнього гімназиста У. Самчука, який сприяв заснуванню філій по селах та створенню при них аматорських драматичних гуртків [15, с. 109]. Зокрема, у рідному селі Тилявка він був організатором читальні, театру та концертних й спортивних заходів [17, с. 36]. Детально громадську та культурно-просвітницьку діяльність У. Самчука 1920-х рр. окреслив Гаврило Чернихівський у монографії «Улас Самчук: сторінки біографії», наголосивши на ролі у редагуванні та виданні літературних гімназійних часописів [17, с. 33–36]. Фрагментарну інформацію про Самчука-редактора знаходимо у розвідках тернопільської науковиці Тетяни Решетуки, присвячених українським молодіжним часописам Кременеччини двадцятих років XX століття та літературно-мистецьким виданням Тернопілля кінця XIX – першої третини XX століття [11; 12].

Відтак, **мета статті** – окреслити діяльність Уласа Самчука як редактора і видавця часописів учнів Кременецької української гімназії імені Івана Степенка у 20-х роках XX століття.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1920–1930-х роках місто Кременець став важливим осередком формування національної свідомості та патріотичного виховання української молоді. Особливу роль у цьому процесі відіграла Кременецька українська приватна гімназія імені Івана Степенка, яка виховала низку відомих представників національної інтелігенції – письменників, науковців, громадських і політичних діячів. Серед її вихованців – Улас Самчук, Оксана Лятуринська, Марія Кавун-Кремінярівська, Кирило Куцюк-Кочинський та інші [16, с. 122]. У цьому контексті закономірною видається поява в Кременці на початку 1920-х років перших українських рукописних молодіжних та учнівських часописів, зокрема: «Перші кроки» (1921–1922), «Юнацтво» (1922), «Хвиля» (1923) і «Проліски» (1924), які були тісно пов'язані з освітніми інституціями краю. Саме у цьому середовищі робив свої перші кроки У. Самчук як редактор і видавець учнівських часописів.

Ідея видавати учнівські журнали постала на ґрунті попередніх видавничих проєктів тогочасних гімназистів. Одним із них був рукописний журнал гуртка

учнів четвертого класу «Перші кроки», перше число якого вийшло 15 листопада 1921 року. Видання ставило за мету підвищення національної свідомості учнівської молоді, наголошуючи, що «мало бути українцем... українцем не зватись треба, а бути їм» [7, с. 3]. На сторінках часопису публікувалися публіцистичні, прозові та поетичні твори на національно-патріотичну тематику гімназистів. За словами А. Животка, видання було «фактично єдиним органом, що так чи інакше відбивав на своїх сторінках прояви українського життя міста та ширив українську думку глибоко просякнутими національним почуттям писаннями» [6, с. 12]. З грудня 1921 по квітень 1922 року вийшло 5 чисел журналу, але через брак коштів та відсутність зацікавлення до нього з боку містян видання припинило своє існування [2, с. 158–159; 6, с. 12; 8, с. 95–96].

У 1921 році У. Самчук вступив до Кременецької української гімназії імені Івана Стешенка [5] та став активним учасником громадських та культурних ініціатив учнівської молоді. Уже у наступному навчальному році він був обраний головою нелегального літературно-мистецького гуртка «Юнацтво», що починає видавати однойменний рукописний альманах [6, с. 12; 17, с. 34]. Щоб отримати офіційний дозвіл на видання часопису, гуртківці надіслали листа до кураторіуму шкільництва у Луцьку (лист від 22 лютого 1922 року) з відповідним клопотанням [4, арк. 13]. Проте одного бажання гімназистів було недостатньо, про що надійшла відповідь на ім'я директора навчального закладу С. Міляшкевича (лист № 2069/22): «Крім того, необхідно подати довідку, у якій зазначити, в яких часових межах буде той часопис виходити, чи буде друкуватися і де, буде поширюватися лише серед молоді навчального закладу чи і за його межами, і зрештою, чи бере на себе пан Директор обов'язок бути редактором того часопису і взяти усю юридичну відповідальність» [4, арк. 14]. Однак це не завадило ініціаторам реалізувати запланований видавничий проєкт.

Головним натхненником видання часопису та його редактором став У. Самчук, а сама редакція «Юнацтва» розташовувалась у передмісті у помешканні гімназиста Анатолія Чорнобая. Тут часто збиралися члени літературно-мистецького гуртка для обговорення змісту майбутніх випусків [13, с. 60].

Зміст видання визначався прагненням гуртківців згуртувати національно свідому молодь та популяризувати українську літературу серед гімназистів [6, с. 12–13].

Перше двадцятисторінкове число видання вміщувало різножанрові твори та літературні переклади членів гуртка. Національно-патріотичний вектор часопису відкрив поетичний дебют У. Самчука – тодішнього учня V класу гімназії. Його вірш «Не любити – не можу свою я країну...», надрукований під псевдонімом В. Данільчук, засвідчує глибоке внутрішнє переживання молодого автора та прагнення артикулювати свої патріотичні почуття через поетичну форму:

Не любити – не можу свою я країну,
Від щирого серця її я люблю;
Якби навіть прийшлося в лихую годину

За неї я радо умру. <...>

Не можу спинити юнацького серця,

Воно в моїх грудях, як пташечка, б'ється.

І в'ється, палає, немов у вогні,

І нищечком завше шепоче мені:

«Не раз обертали її у руїну,

Люби ж ти, люби свою рідну країну!» [4, арк. 19 зв.].

Романтична течія випуску була численнішою та представлена перекладами з польської С. Гродзінської (оповідання «Чи вільна», «Яблуня»), віршами А. Корнобая «На одну лиш щасливу мить», «Розбите кохання», С. Гродзінської «Жах ночі», А. Бодасюка «Бувають хвилини тяжкії, сумні...», оповіданнями М. Рудків «Мій щоденник», М. Капліна «Оженився», твором С. Стельмашук «Зимова казка» [4, арк. 17–22 зв.].

Гумористичного штриха виданню надавала байка А. Удановича «Не в слині сила» про доречність/недоречність певних поведінкових шаблонів [4, арк. 22, 22 зв.].

Завершила видання поезія С. Стельмашука «Бажання» [4, арк. 22 зв.], у якій висловлено сподівання на процвітання альманаху:

Хай живе «Юнацтво»!

Дивно процвітає

В праці не даремній

Юнаків єднає.

Для уникнення утисків з боку влади, більшість авторів публікувалася під псевдонімами [6, с. 12], зокрема, У. Самчук – під псевдонімами В. Данильчук, В. Перебендя, А. Чорнобай – А. Корнобай.

Допис редакції у першому числі видання після окремих публікацій «Продовження в слідуючому номері» свідчить про її намір продовжувати випуск альманаху [4, арк. 18 зв., 21 зв.]. Загалом побачили світ три числа часопису.

Альманах «Юнацтво» став ефективною платформою для презентації літературних ініціатив молодих українців, водночас засвідчуючи поступ видавничого процесу в краї. Тираж рукописного часопису, який розмножувався за допомогою гектографа, становив 60 примірників. Він знайшов підтримку як з боку молодіжного середовища, так і освіченого, національно свідомого дорослого населення Кременця [6, с. 13].

Внутрішні суперечності між членами літературного гуртка, зокрема вихід з нього кількох найактивніших учасників на чолі з У. Самчуком, призвели до припинення видання журналу [2, с. 166]. Однак це не перешкодило видавничим намірам майбутнього видатного українського письменника. Вже у лютому 1923 року він з групою однодумців почав видавати новий літературний часопис «Хвиля», який об'єднав довкола себе не лише з Кременеччини, а й з Вишнівця, Радивилова, Почаєва тощо, «в якій бурлять свіжі, хоч ще й не загартовані сили... до гурту» [1, с. 2]. До редакції видання входили А. Офіренко (псевдонім), А. Гайовий та У. Самчук, які переважно і складали автуру видання. Зокрема, У. Самчук

опублікував в альманасі ескіз про боротьбу зі зневір'ям і байдужістю «Я жив самотній...» (під псевдонімом В. Данильчук).

Часопис «Хвиля» мав яскраво виражене національно-соціальне спрямування, тож цензурні утиски та арешти поліції спричинили його закриття після виходу двох чисел [6, с. 13]. Сам У. Самчук в автобіографічній повісті «Юність Василя Шеремети» зазначав, що вийшло три числа часопису [14, с. 58].

Ще одним виданням, що стояло на засадах національно-свідомого виховання і виходило в означений час у Кременці, був рукописний місячник «Проліски», який видавав гурток української молоді в лютому–квітні 1924 року. Порівняно з вищезгаданими видавничими проєктами («Юнацтво», «Хвиля»), він відстоював більш радикальні національно-патріотичні позиції, тому ставив за мету виховання молоді, яка «прагне до освіти на рідній мові... стремить до боротьби з кривдою над нашим народом» [10, с. 3]. З цією метою зміст видання складали прозові та поетичні твори, публіцистичні та літературно-критичні статті, які порушували актуальні проблеми тогочасного суспільно-культурного життя. На думку окремих науковців, У. Самчук мав відношення до цього часопису [17, с. 36]. Це видається вірогідним, зважаючи на його активну громадсько-культурну діяльність у кременецькій філії товариства «Просвіта».

Видавничі ініціативи У. Самчука та його однодумців засвідчили високий рівень самоорганізації кременецьких гімназистів, їх зацікавлення у розвитку українського слова в контексті політичної ситуації того часу. Аналізовані рукописні журнали засвідчили тяглість ідей українського національно-патріотичного руху у формі регіональних культурних проєктів. Показовим є і той факт, що вже у юному віці У. Самчук виявив себе не лише як автор-початківець, а й як організатор літературного процесу, хай навіть на рівні активної української молоді Кременеччини.

Висновки й перспективи подальшого дослідження. Аналіз редакторсько-видавничої діяльності Уласа Самчука у контексті гімназійного середовища Кременеччини 1920-х років засвідчив, що ще у юному віці він виявив неабиякі організаторські здібності та прагнення формувати український культурний простір. Редаговані ним альманахи «Юнацтво» та «Хвиля», а також, ймовірно, часопис «Проліски» стали майданчиками для літературної самореалізації тогочасної української молоді краю та патріотичного виховання в умовах суспільного тиску. Їхній зміст, тематика, а також способи поширення і реакція читачів є важливим свідченням культурного життя української гімназійної спільноти того часу. Ідейна спрямованість видань – утвердження національної ідентичності, популяризація української мови та літератури, боротьба з байдужістю та асиміляційними впливами – є виявом високої соціокультурної свідомості членів редакцій.

Редакторсько-видавнича діяльність У. Самчука у 1920-х роках у Кременці заслуговує на увагу науковців з огляду на перспективу її дослідження в контексті осмислення цілісного портрета відомого українського митця. Подальше вивчення кременецького періоду дозволить точніше реконструювати шляхи формування

його світоглядних орієнтирів. З іншого боку, дана розвідка може стати складовою у вивченні історії національного культурного простору Кременеччини двадцятих років минулого століття, з'ясуванні особливостей функціонування молодіжних часописів у гімназійному середовищі краю та окресленні внеску учнівської молоді в культурно-просвітницьке життя Волині.

ЛІТЕРАТУРА

1. [Від редакції]. *Хвиля*. 1923. Ч. 1. С. 2.
2. Галушко М. Українські часописи Тернополя і Тернопільщини (1886–1944 рр.) : історико-бібліографічне дослідження / НАН України ; ЛНБ ім. В. Стефаника ; Відділення «Науково-дослідний центр періодики» ; відп. ред. Л. В. Сніцарчук. Львів : [б. в.], 2008. 352 с.
3. Дем'янчук О. Н. Видатні постаті в контексті культурно-освітніх традицій Кременця. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка*. Серія: Педагогіка / за заг. ред. А. М. Ломаковича, В. Є. Бенери. Кременець : ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2019. Вип. 12. С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2020-12-2>
4. Державний архів Тернопільської області. Ф. 351. Кременецька Українська гімназія. Оп. 1. Спр. 52 (Листування з Кураторією Волинського шкільного округу про видачу дозволу на видання шкільного журналу «Юнацтво», про зарахування на навчання учнів інших віросповідань та іншим питанням) [польськ., укр.]. 38 арк.
5. Державний архів Тернопільської області. Ф. 351. Кременецька Українська гімназія. Оп. 1. Спр. 54 (Заяви учнів про зарахування на навчання в гімназію та складання вступних іспитів) [укр.]. 185 арк.
6. Животко А. Рукописні часописи української молоді. Львів : Накладом Тов-а «Взаїмна Поміч Українського Вчительства», 1938. 28 с.
7. Молодь. *Перші кроки*. 1921. № 1. С. 3.
8. Павлюк І.З. Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшся 1917-1939 рр.: Анот. показ. Львів; Луцьк, 1997. 180 с.
9. Пасічник О. Улас Самчук і українська приватна гімназія у місті Кременець. Кременецький ліцей в контексті розвитку освіти, науки та культури на Волині і першій третині ХХ ст. : Збірник наукових праць / Упоряд. і наук. ред. Анатолій Багнюк, Наталія Савелюк. Тернопіль : ТзОВ "Терно-граф", 2009. С. 157–159.
10. Передмова. *Проліски*. 1924. Ч. 1. С. 3.
11. Решетула Т. Українські молодіжні часописи Кременеччини двадцятих років ХХ століття. *Український інформаційний простір*. 2013. Т. 1. Вип. 1. С. 260–264.
12. Решетула Т. Літературно-мистецькі часописи Тернопілля кінця ХІХ – першої третини ХХ століття. *Studia Methodologica*. Тернопіль ; Кельце : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2022. Вип. 54. С. 5-26. DOI : 10.25128/2304-1222.22.54.01
13. Самчук У. На білому коні. На коні вороному : спомини і враження у 2 ч. Острого : Видавництво «Національний ун-т «Острозька академія», 2007. 424 с.

14. Самчук У. Юність Василя Шеремети : роман. Рівне : Волинські обереги, 2005. 326 с.
15. Соловей О. «Просвіта» в суспільно-політичному та культурно-мистецькому житті Кременеччини (1918 –1936 рр.). Літопис Волині. Всеукраїнський науковий часопис. 2018. Чис. 19. С. 108–113.
16. Чернихівський Г. Кременеччина від давнини до сучасності. Кременець : Папірус, 1999. 320 с.
17. Чернихівський Г. Улас Самчук : сторінки біографії. Тернопіль : Збруч, 2005. 246 с.

REFERENCES

1. [Vid redaktsii] (1923). *Khvylya*, (1), 2.
2. Chernykhivskyi, H. (1999) *Kremenetchyna vid davnyiny do suchasnosti* [Kremenets Region from Antiquity to the Present]. Kremenets: Papirus.
3. Chernykhivskyi, H. (2005) *Ulas Samchuk: storinky biohrafii* [Ulas Samchuk: biography pages]. Ternopil: Zbruch.
4. Demianchuk, O. N. (2019). Vydatni postati v konteksti kulturno-osvitnikh tradytsii Kremetsia [Notable Figures in the Cultural-Educational Traditions of Kremenets]. *Naukovyi visnyk Kremenets'koi oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka*, 12, 17–22. <https://doi.org/10.37835/2410-2075-2020-12-2>
5. Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti [State archive of Ternopil region]. Stock 351. Kremenetska Ukrainska himnaziia [Kremenetsk Ukrainian Gymnasium]. Description 1. Case 52 (Lystuvannia z Kuratoriieiu Volynskoho shkilnoho okruha pro vydachu dozvolu na vydannia shkilnoho zhurnalu «Iunatstvo», pro zarakhuvannia na navchannia uchniv inshykh virospovidan ta inshym pytanniam) [Correspondence with the Board of Trustees of the Volyn School District regarding the issuance of a permit to publish the school magazine «Iunatstvo», regarding the enrollment of students of other faiths and other issues] [Ukr., Polish.]. 38 sh.
6. Derzhavnyi arkhiv Ternopilskoi oblasti [State archive of Ternopil region]. Stock 351. Kremenetska Ukrainska himnaziia [Kremenetsk Ukrainian Gymnasium]. Description 1. Case 54 (Zaiavy uchniv pro zarakhuvannia na navchannia v himnaziuu ta skladannia vstupnykh ispytyv) [Student applications and entrance exams] [Ukr.]. 185 sh.
7. Halushko, M. (2008). *UkrainskychasopysyTernopoliaiTernopilshchyny(1886–1944rr.): istoryko-bibliohrafichne doslidzhennia* [Ukrainian periodicals of Ternopil and Ternopil region (1886–1944): historical and bibliographical research]. Lviv.
8. Molod' (1921). *Pershi kroky*, (1), 3.
9. Pavliuk, I. Z. (1997). *Ukrainski chasopysy Volyni, Polissia, Kholmshchyny ta Pidliashshia 1917–1939 rr.: Annotovanyi pokazhchyk* [Annotated Index of Ukrainian Periodicals of Volyn, Polissia, Kholmshchyna, and Pidliashshia]. Lviv; Lutsk.
10. Pasichnyk, O. (2009). Ulas Samchuk i ukrainska pryvatna himnaziia u misti Kremenets [Ulas Samchuk and the Ukrainian Private Gymnasium in Kremenets]. In A. Bahniuk & N. Savel'iuk (Eds.), *Kremenetskyi litsei v konteksti rozvytku osvity, nauky ta kultury na Volyni i pershii tretyni XX st.* (pp. 157–159). Ternopil: Ternohraf.

11. Perednova (1924). *Prolisky*, (1), 3.
12. Reshetukha, T. (2013). Ukrainski molodizhni chasopysy Kremenetchyny dvadtsiatykh rokiv XX stolittia [Ukrainian Youth Periodicals of Kremenets in the 1920s]. *Ukrainskyi informatsiinyi prostir*, 1(1), 260–264.
13. Reshetukha, T. (2022). Literaturno-mystetski chasopysy Ternopillia kintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia [Literary and Artistic Magazines of Ternopil Region, Late 19th – Early 20th Century]. *Studia Methodologica*, 54, 5–26. <https://doi.org/10.25128/2304-1222.22.54.01>
14. Samchuk, U. (2007). Na bilomu koni. Na koni voronomu: spomyny i vrazhennia u 2 ch. [On a white horse. On a raven horse: memories and impressions in 2 parts]. Ostroh: Vydavnytstvo «Natsionalnyi un-t «Ostrozka akademiia».
15. Samchuk, U. (2005). Yunist Vasylia Sheremety [The youth of Vasyl Sheremeta]. Rivne: Volynski oberehy.
16. Solovey, O. (2018). «Prosvita» v suspilno-politychnomu ta kulturno-mystetskomu zhytti Kremenchyny (1918–1936 rr.) [«Prosvita» in the Sociopolitical and Cultural Life of Kremenets Region]. *Litopys Volyni*, 19, 108–113.
17. Zhyvotko, A. (1938). Rukopysni chasopysy ukrainskoi molodi [Handwritten magazines of Ukrainian youth]. Lviv: Nakladom Tov-a «Vzaimna Pomich Ukrainskoho Vchytelstva».

Стаття надійшла: 22.08.2025

Прийнято: 10.09.2025

Опубліковано: 02.12.2025

